HALK MÜZİĞİNDE ÇALGILAR ULUSLARARASI SEMPOZYUMU BİLDİRİLERİ

14-15-16 Aralık 2007

KOCAELİ

M. Atatürk

Baskı & Cilt
Nesil Matbaacılık
Tel: 0.212.876.38.68

İletişim Adresi
Motif Halk Oyunları Eğitim ve Öğretim Vakfı
Fevzipaşa Cad. No.361 Edirnekapı / İSTANBUL
Tel: 0 212 531 61 68 – 531 87 90 Faks: 0 212 635 52 43
e-mail: motif@motifhalkoyunlari.com
www.motifhalkoyunlari.com

ISBN: 978-975-9049-05-8
Kocaeli Üniversitesi

Motif Vakfı Yayınları No:8

Halk Müziğinde Çalgılar
Uluslararası Sempozyumu Bildirileri

Editör
Doç. Dr. Aynur KOÇAK

Redaksiyon
Doç. Dr. Münevver TEKCAN

Sayfa Tasarım ve Dizgi
Arş. Gör. Mihrican AYNACI
Arş. Gör. Serpil YAZICI
Arş. Gör. Asu ERSOY

İstanbul 2009
Yayımlanan bildirilerin dil, imla ve ilmi sorumluluğu yazarlarına aittir.

İÇİNDEKİLER

SEMPOZYUM PROGRAMI ……..……12-23

AÇILIŞ KONUŞMALARI

M. Zeki BAYKAL - Motif Halk Oyunları Eğt. ve Öğrt. Vakfı Ynt. Krl. Bşk. 24-25
Prof. Dr. H. Yüksel GÜNEY – Kocaeli Üniversitesi Fen Edb. Fak. Dkn. ……..26-27

BİLDİRİLER

ABUTALIB ABDULLAHZADE Gülnaz Azerbaycan Milli Musiki Aletlerinin Berpası ve Muhafizesi ……28-32

Ardian AHMEDAJA
Çifteli and Sharki Among Albanian Gege ……33-39

Sıtkı AKARSU
Türk Halk Müziğinde Sipsi Sazının Yeri, Önemi ve Korunmasında Yardımcı Olabilecek Bazı Öneriler ……40-43

Kamile Perçin AKGÜL
Sanatsal Boyutta Farklı Yaşam Biçimleriyle Halk Çalgılarının Yapılanması…….. 44-53

Agide ALİAKPERAVO
Türk Geleneyinde Tulum – Zurna Müzik Enstrumanları …….54-58

Rövşen ALİZADE
Azerbaycan Çalgı Aleti Balaban …….59-61

F. Reyhan ALTINAY
Türk Halk Kültüründe Kadınların Müzikli Gelenekler Bağlamında Kullandıkları Çalgılar ve İşlevleri ……..62-71

Mustafa ARSLAN-Adem ÖGER
Uygur Türklerinde Bazı Çalgılar ve Çin Kültürüne Etkisi ……...72-80

Mustafa Ulaş ATASOY
Geleneksel Türk Halk Müziği Çalgıları Öğretiminde Kullanılan Öğretim Yöntem ve Teknikleri ……..81-89

Emir Cenk AYDIN
Türk Halk Oyunlarına Eşlik Eden Ritim Sazları ……...90-98

Yılmaz AYDIN
Türk Halk Müziği Ana Çalgısı Bağlama'nın Çokseslilikteki Konumu ve İşlevi ...99-105

Denis BASİC
Traditional Musical Instruments of Bosnia and Herzegovina ……...106-129

Kazım BİBER
Balıkesir İli Sarnıç Köyünde Kadın Eğlencelerinin Geleneksel Çalgısı: Tava …130-142

İsmail BOZKURT
Kıbrıslı Türklerde Halk Müziği Çalgıları ……..143-151

İlgar CEMİLOĞLU İMAMVERDİYEV
Aşık Sanatında Azeri Sazının (Bağlama) Rolü ……152-156

Eray CÖMERT
Anadolu Müzik Geleneğinde Meytar Adının Kullanımı ……...157-165

Adriana CRUZ
Chunties, Miniskirts, and Danzas Chuscas: The Politics Of Migration In Oaxacalifornia ……166-171

Hülya ÇEVİRME
Halk Şiirinde Saz ……...172-196

Gözde ÇOLAKOĞLU
Anadolu'da Tellere Tırnak Teması İle Çalınan Çalgı: Tırnak Kemane……197-206

Yavuz DALOĞLU
Eski Türk Çalgıları ……207-213

Muvaffak DURANLI
İnancın Kaybolan Nesnesi: Teleutlarda Şaman Davulu ve Yapımında Uygulanan Ritüeller …….....214-224

Bayram DURBİLMEZ
Sazın Âşık Edebiyatındaki Yeri ve İşlevleri …….225-231

Metin EKİCİ-Özgür ÇELİK
Bir Kabak Kemane Yapım Ustası: Halil Çelik……..232-240

Levent ERGUN
Yörük Müziğinde İnsan Sesinin Çalgı Olarak Kullanımı: Boğaz Çalma …….241-260

Meltem EROL DÜZBASTILAR
Türkiye'de Müzik Öğretmenliği Anabilim Dalları Programlarında Geleneksel Çalgılarımızın Kullanılma Durumlarının İncelenmesi ve Mevcut Durumun Çalgılarımızın Yaşatılmasındaki Muhtemel Etkisi ……261-267

İlhan ERSOY
Türkiye'de Uluslaşma Sürecinde Bir Simge Olarak 'Bağlama' ……...268-278

Seyran GAFARZADE
Hunt Türkleri'nin Yuğ Töreni'nde Kullanılan Zurna / Boru veya Mey / Nayçeyi – Balaban Enstrümanları Hakkında Bazı Görüşler ……..279-285

Gülşen GÖKSEL ERDAL
Halk Çalgılarının Toplumsal Kültürü İfade Etmedeki Yeri ve Türk Halk Çalgılarının Kültürel Doku İçindeki Önemi ……..286-291

Ahmet GÖRMÜŞ
Tunç Çağlarına Ait Pişmiş Toprak Çıngırakları ve İşlevleri …….292-298

Tuncer GÜLENSOY
Eski Türk Musiki Aletlerinden Kopuz ve Yatugan ……...299-304

Deniz GÜNEŞ
İstanbul Anadolu Yakası Boşnak Kültüründe Halk Çalgıları ……...305-318

Yvonne HUNT
The "Daoulıa" Of Eastern Macedonıa, Greece …….319-322

Ahmet Suat KARAHAN
Türkiye'deki Müzik Eğitimi Anabilim Dallarının Bireysel Çalgı Eğitimi Dersleri Kapsamında Verilen Türk Halk Müziği Çalgıları ve Bu Derslerde Kullanılan Eserler ve Metodların Belirlenmesi …….323-327

Emrah KAYA
Doğu Karadeniz Yöresindeki Nefesli Sazlar ……328-345

Zeynep KAYA-Ünal İMİK
Müzik Öğretmeni Yetiştiren Kurumlarda Halk Çalgılarının Önemi ……346-351

Seher KEÇE TÜRKER
Halk Müziğinde Çoban, Kaval ve Sürü ……...352-362

Mehmet KINIK
Türk Halk Çalgılarının Birey Olarak Öne Çıkarılması, Kendi İçerisinde Orkestral Yapılanmasındaki Mevcut Durumu ve Geleceği ……..363-376

Ersan KOÇ
Yatağan Sazı: Anadolu Çalgı Geleneğine Bir Tasarımcı Katkısı …….377-389

Aynur KOÇAK
Amerikan Halk Müziğini Yaratan Çalgılar: Bir Serginin Anlattıkları …….390-402

Çetin KORUK-Beste ESEN-Uğur ÖZEK
Teke Yöresi Yaylı Sazlarından Iklık'ın Biçimsel ve Tınısal Özellikleri ……..403-410

İrfan KURT
Bağlama Ailesi'nde "Bozuk" Sazı ve Uzun Sap Kısa Sap Meselesi …….....411-415

İlhame MEMMEDLİ

Türkiye ve Azerbaycan Müziğinde Bağlama ile Saz'ın Yeri ve Önemi ……...416-420

Emine NAS – Gülizar ALTUN

Bir Halk Sanatı Olarak Bağlama Yapımı ve Konya İli Merkezinde Bağlama Üretiminin Bugünkü Durumu ……..421-447

Ramazan ORUCOĞLU QAFARLI

Azerbaycan Xalq Mahnıları ve Eski Türk Musiqi Medeniyyeti ……...448-467

Tanju OZANOĞLU

Anadolu Halk Çalgıları Multimedia CD ve Katalog Çalışması ……468-477

Ayşe Tuba ÖKSE

Anadolu Halk Çalgılarının Eski Önasya'daki Kökenleri ……..478-489

Mustafa Aydın ÖKSÜZ

Türk Halk Müziği Çalgılarının Gelişim Süreçleri ……490-498

Didem ÖNCEL

Karadeniz Çalgılarının Sınıflandırılması ……..499-513

Mehmet Öcal ÖZBİLGİN

Zeybek Oyunlarına Eşlik Eden "Davul-Zurna" Çalgı Takımları ……..514-523

Mehmet Ali ÖZDEMİR

Yeni Bir Çalışma Alanı Olarak Halk Çalgıları Orkestrası ……524-533

Sinem ÖZDEMİR

Kimliğine Ulaşamamış Bir Çalgı: Cümbüş ……...534-541

Ferruh ÖZDİNÇER

Kırkpınar'da Davul- Zurna Geleneğinin İşlevselliği ve Önemi ……542-562

Okan Murat ÖZTÜRK

17'den 24'e: Bağlama Ailesi Çalgılar ve Geleneksel Perde Sistemi.....563-576

Mehmet Can PELİKOĞLU

Türk Halk Çalgılarının Müzik Eğitiminde Gerekliliği ve Önemi ……577-581

Jaynie RABB AYDIN

Losıng Creatıve Tradıtıons Through The Loss Of State Fundıng: Dance And Musıc Educatıon In The Los Angeles Publıc School Systems ……....582-584

Ayhan SARI

Geleneksel Çalgı Gruplarımızdaki Tını Arayışlarından Yerleşik Orkestramızı Oluşturma Bilincine Doğru …… ……585-590

Alparslan SANTUR

Çalgı Müzesi veya Halkbilim (Açık Hava) Müzesi ……..591-597

Nilgün SAZAK

Halk Müziği Vurmalı Çalgılarının Müzik Eğitiminde Kullanılabilirliği ……..598-604

Ülkü Sevim ŞEN

Yöresel Farklılık – Benzerlikler İlişkisinde Kars Yöre Düğünlerinde Kullanılan Çalgılar ……..……...605-615

Yavuz ŞEN

Ten ile Tel Birlikteliğinden Doğan Bağlama Sazının Tanıtımı, Eğitimi ve Yaşatılması ……616-623

Emel ŞENOCAK

En Etkileyici Enstrüman Olan İnsan Sesinin Türk Müziğindeki Yeri ……..624-629

Nezihe ŞENTÜRK

Sincan Uygur Özerk Bölgesi Çalgıları ……..630-637

Cihangir TERZİ

Tambura Bağlama ve Kısa Sap Bağlamada Ses Sahası Tel Dizgisi Denge Oranları Akort ve Notasyon Üzerine Farklı Bir Bakış ve Yeni Öneriler ……638-651

Mehmet YALGIN

Tulum Yapımı ……...652-658

Hüseyin YALTIRIK

Trakya ve Rumeli Halk Müziğinde Tanbura ve Tanburacılar ……..659-676

Hasan YAZICI

Türk Atasözleri ve Deyimlerinde Halk Müziği Çalgıları ……..677-685

Veyis YEĞİN

Yaylı Çalgılar İçerisinde Tırnak Kemanenin Serüveni ……686-693

Sabri YENER

Geçmişten Geleceğe Bağlama ……...694-705

Ekber YEŞİLYURT

Halk Müziğinde Çalgılardan Davul'un Tarihsel Süreci ……706-708

Çulpan ZARİPOVA ÇETİN

Tatar Geleneksel Çalgılarının Halk Edebiyatındaki Görünüşleri ……..709-733

GENEL DEĞERLENDİRME VE SONUÇ ……734-736

SORU VE CEVAPLAR ……..737-747

SEMPOZYUM FOROĞRAFLARI ……748-752

HALK MÜZİĞİNDE ÇALGILAR ULUSLAR ARASI SEMPOZYUMU PROGRAMI

14 ARALIK 2007 CUMA

10:00 Açılış Töreni

- Saygı Duruşu – İstiklal Marşı
- Barkovizyon Sunumları
- Açılış Konuşmaları
  - M. Zeki BAYKAL (Motif Halk Oyunları Eğitim ve Öğretim Vakfı Yönetim Kurulu Başkanı)
  - Abdullah KÖKTÜRK (İzmit Bekirpaşa Belediye Başkanı)
  - Prof. Dr. Sezer KOMSUOĞLU (Kocaeli Üniversitesi Rektörü)
- Protokol Konuşmaları (Arzu ettikleri taktirde)
- Plaket Takdimleri

11.00 – 12.30 Açıklamalı Türk Halk Müziği Çalgıları Konseri

Hazırlayanlar:

Koltuk Davul – Asma Davul: Öğr. Gör. Ahmet T. DEMİRBAĞ (İst. Teknik Ünv. T.M.D.Konservatuarı)
Bağlama – Parmak Cura: Öğr. Gör. Cihangir TERZİ (İst. Teknik Ünv. T.M.D.Konservatuarı)
Divan Bağlama: Öğr. Gör. İrfan KURT (İst. Teknik Ünv. T.M.D.Konservatuarı)
Dilsiz Kaval: Öğr. Gör. Cihan YURTÇU (İst. Teknik Ünv. T.M.D.Konservatuarı)
Kemane: Öğr. Gör. Kadir VERİM (İst. Teknik Ünv. T.M.D.Konservatuarı)
Tar: Öğr. Gör. Serhat TURUNÇ (İst. Teknik Ünv. T.M.D.Konservatuarı)
Mey – Balaban: Öğr. Gör. Ali YILMAZ (İst. Teknik Ünv. T.M.D.Konservatuarı)
Asma Davul – Kaşık: Öğr. Gör. İlknur DEMİRBAĞ (İst. Teknik Ünv. T.M.D.Konservatuarı)
Kemençe: Samet KÖLEMEN (İst. Teknik Ünv. T.M.D.Konsv. Öğrencisi)
Tulum: Volkan ARSLAN (İst. Teknik Ünv. T.M.D.Konsv. Öğrencisi)
Def – Bendir – Darbuka: Eren ERGEN (İst. Teknik Ünv. T.M.D.Konsv. Öğrencisi)
Zurna – Sipsi: Cem EKMEN (İst. Teknik Ünv. T.M.D.Konsv. Öğrencisi)

13.00 – 14.00 Yemek Arası

14.00 1. Oturum Salon 1

Oturum Başkanları: 1) Prof. Dr. Can ETİLİ ÖKTEN
2) Yrd. Doç. Dr. Işıl ALTUN

14.00 – 14.20 Prof. Dr. Tuncer GÜLENSOY
KONU: “Eski Türk Musiki Aletlerinden Kopuz ve Yatağan”

14.20 – 14.40 Yrd. Doç. Dr. Mustafa ARSLAN – Arş. Gör. Adem ÖGER
KONU: “Uygur Türklerinde Bazı Çalgılar ve Çin Kültürüne Etkisi”

14.40 – 15.00 Ekber YEŞİLYURT
KONU: “Halk Müziğinde Çalgılardan Davul’un Tarihsel Gelişimi”

15.00 – 15.20 Yvonne HUNT
KONU: “Batı Makedonya, Yunanistan’da Daoulia”

15.20 – 15.40 Bildirilerin Tartışılması
15.40 – 16.00 Çay Arası

14.00 1. Oturum Salon 2

Oturum Başkanları: 1) Prof. Dr. Sinan ÖZBEK
2) Yrd. Doç. Dr. Gülşen Göksel ERDAL

14.00 – 14.20 Prof. Dr. Nezihe ŞENTÜRK
KONU: “Sincan Uygur Özerk Bölgesi Çalgıları”

14.20 – 14.40 Yrd. Doç. Dr. Çulpan ZARİPOVA ÇETİN
KONU: “Tatar Geleneksel Çalgılarının Halk Edebiyatındaki Görünüşleri”

14.40 – 15.00 Yrd. Doç. Dr. Sema ORSOY
KONU: “Çince Belgeler Işığında Türklerde, Çinlilerde ve Tibetlilerde Ortak Kullanılan Çalgılara Bir Bakış”

15.00 – 15.20 Süleyman Demirel Ünv. Müzik Kültürü Araştırma ve Uygulama Mrk. Okutman Çetin KORUK – Okutman Beste ESEN – Okutman Uğur ÖZEK
KONU: “Teke Yöresi Yaylı Sazlarından Iklık’ın Biçimsel ve Tınısal Özellikleri”

15.20 – 15.40 Bildirilerin Tartışılması
15.40 – 16.00 Çay Arası

14.00 1. Oturum Salon 3

Oturum Başkanları: 1) Prof. Fikret DEĞERLİ
2) Yrd. Doç. Dr. Mehmet Ali ÖZDEMİR

14.00 – 14.20 Prof. Dr. Dieter CHIRSTENSEN

KONU:" Obualar, Davullar ve Arap Levah Dansı ve Onların Kuzey Komşuları Davul ve Zurna"

14.20 – 14.40 Yrd. Doç. Dr. Emine NAS – Yrd. Doç. Dr. Gülizar ALTUN
KONU: "Bir Halk Sanatı Olarak Bağlama Yapımı ve Konya İli Merkezinde Bağlama Üretiminin Bugünkü Durumu"

14.40 – 15.00 Uzman M. Tekin KOÇKAR
KONU: "Kuzey Kafkasya Kültüründe Halk Çalgıları"

15.00 – 15.20 Öğr. Gör. Ahmet GÖRMÜŞ
KONU: "Tunç Çağlarına Ait Pişmiş Toprak Çıngırakları ve İşlevleri"

15.20 – 15.40 Bildirilerin Tartışılması
15.40 – 16.00 Çay Arası

16.00 2. Oturum Salon 1

Oturum Başkanları: 1) Prof. Dr. Tuncer GÜLENSOY
2) Yrd. Doç. Dr. Gencay ZAVOTÇU

16.00 – 16.20 Prof. Dr. Ayşe Tuba ÖKSE.
KONU: "Anadolu Halk Çalgılarının Eski Önasya'daki Kökenleri"

16.20 – 16.40 Yrd. Doç. Dr. Yavuz DALOĞLU
KONU: "Eski Türk Çalgıları"

16.40 – 17.00 Öğr. Gör. Seyran GAFARZADE
KONU: "Hun Türkleri'nin Yuğ Töreni'nde Kullanılan Zurna / Boru veya Mey / Nayçeyi – Balaban Enstrümanları Hakkında Bazı Görüşler"

17.00 – 17.20 Arş. Gör. Abdullah AKAT
KONU: "Doğu Karadeniz Bölgesi'nde Kullanılan Çalgılara Kimliksel Bir Yaklaşım"

17.20 – 17.40 Bildirilerin Tartışılması

16.00 2. Oturum Salon 2

Oturum Başkanları: 1) Prof. Dr. Fazıl ÖZEN
2) Ekber YEŞİLYURT

16.00 – 16.20 Prof. Sabri YENER – Ordu Ünv.
KONU: "Geçmişten Geleceğe Bağlama"

16.20 – 16.40 Folklor Arşt. Tanju OZANOĞLU
KONU: “Anadolu Halk Çalgıları Multimedia CD ve Katalog Çalışması”

16.40 – 17.00 Öğr. Gör. Cihangir TERZİ
KONU: “Tambura Bağlamasında Ses Sahası, Tel Dizgisi, Denge Oranları, Akortlama ve Notasyon Üzerine Yeni Bir Bakış Açısı ve Öneriler”

17.00 – 17.20 Arş. Gör. Yavuz ŞEN
KONU: “Ten İle Tel Birlikteliğinden Doğan Bağlama Sazının Eğitimi, Tanıtımı ve Yaşatılması”

17.20 – 17.40 Bildirilerin Tartışılması

16.00 2. Oturum Salon 3

Oturum Başkanları: 1) Prof. Dr. Gülnaz ABDULLAHZADE
2) Sabahattin TÜRKOĞLU

16.00 – 16.20 Prof. Dr. Ramazan KAFARALİ ORUCOĞLU
KONU: “Azerbaycan Xalq Mahnıları ve Eski Türk Musiki Kültürü”

16.20 – 16.40 Doç. Dr. Yılmaz AYDIN
KONU: “Türk Halk Müziği Ana Çalgısı Bağlama’nın Çok Seslilikteki Konumu ve İşlevi”

16.40 – 17.00 Yrd. Doç. Dr. Muvaffak DURANLI
KONU: “İnancın Kaybolan Nesnesi: Teleutlarda Şaman Davulu ve Yapımında Uygulanan Ritüeller”

17.00 – 17.20 Öğr. Gör. İrfan KURT
KONU: “Bağlama Ailesinde ‘Bozuk’ Sazı ve Uzun Sap Kısa Sap Meselesi”

17.20 – 17.40 Bildirilerin Tartışılması
19.30 KOKTEYL

15 ARALIK 2007 CUMARTESİ

10.00 1. Oturum Salon 1

Oturum Başkanları: 1) Prof. Dr. Şefika Şehvar BEŞİROĞLU
2) Yrd. Doç. Dr. Çulpan ZARİPOVA ÇETİN

10.00 – 10.20 Prof. Dr. Metin EKİCİ – Öğr. Gör. Özgür ÇELİK
KONU: “Bir Kabak Kemane Yapım Ustası: Halil ÇELİK”

10.20 – 10.40 Öğr. Gör. İlhan ERSOY
KONU: “Türkiye’de Uluslaşma Sürecinde Bir Simge Olarak ‘Bağlama’”

10.40 – 11.00 Arş. Gör. Dr. Mehmet Can PELİKOĞLU
KONU: “Türk Halk çalgılarının Müzik Eğitimindeki Gerekliliği ve Önemi”

11.00 – 11.20 Dr. Jaynie RABB AYDIN
KONU: “Devlet Fonunun Kaybedilmesinden Dolayı Yaratıcı Geleneklerin Yitirilmesi: Los Angeles Devlet Okulları Yöntemlerinde Yer Alan Dans ve Müzik Eğitimi”

11.20 – 11.40 Bildirilerin Tartışılması
11.40 – 12.00 Çay Arası

10. 00 1. Oturum Salon 2

Oturum Başkanları: 1) Prof. Dr. Nezihe ŞENTÜRK
2) Yrd. Doç. Dr. Hakan SAZYEK

10.00 – 10.20 Yrd. Doç. Dr. Nilgün SAZAK
KONU: “Halk Müziği Vurmalı Çalgılarının Müzik Eğitiminde Kullanılabilirliği”

10.20 – 10.40 Arş. Gör. Dr. Meltem DÜZBASTILAR
KONU: “Türkiye’de Müzik Öğretmenliği Anabilim Dalları Programlarında Halk Çalgılarımızın Kullanılma Durumlarının İncelenmesi ve Mevcut Durumun Çalgılarımızın Yaşatılmasındaki Muhtemel Etkisi”

10.40 – 11.00 Arş. Gör. Mehmet Ulaş ATASOY
KONU: “Geleneksel Türk Halk Müziği Çalgıları Öğretiminde Kullanılan Öğretim Yöntem ve Teknikleri”

11.00 – 11.20 Dr. Ardian AHMEDAJA
KONU: “Arnavut Halkında Çifteli ve Sharki”

11.20 – 11.40 Bildirilerin Tartışılması
11.40 – 12.00 Çay Arası

10. 00 1. Oturum Salon 3

Oturum Başkanları: 1) Doç. Dr. İ. Güven KAYA
2) Yrd. Doç. Dr. Bülent KURTİŞOĞLU

10.00 – 10.20 İsmail BOZKURT
KONU: “Kıbrıslı Türklerde Halk Müziği Çalgıları”

10.20 – 10.40 Dr. Hüseyin YALTIRIK
KONU: “Trakya ve Rumeli Halk Müziğinde Tanbura ve Tanburacılar”

10.40 – 11.00 Arş. Gör. Ahmet Suat KARAHAN
KONU: “Türkiye’deki Müzik Eğitimi Ana Bilim Dallarında Yer Alan Türk Halk Müziği Çalgı Derslerinin ve Derslerde Kullanılan Eser Veya Metodların Belirlenmesi”

11.00 – 11.20 Öğr. Gör. Okan Murat ÖZTÜRK
KONU: “Onyedi’den Yirmidöt’e: Bağlama Ailesi Çalgılar ve Geleneksel Perde Sistemi”

11.20 – 11.40 Bildirilerin Tartışılması
11.40 – 12.00 Çay Arası

12.00 – 13.20 Yemek Arası

13.20 2. Oturum Salon 1

Oturum Başkanları: 1) Prof. Dr. Metin EKİCİ
2) Yrd. Doç. Dr. Göktan AY

13.20 – 13.40 Prof. Dr. Gülnaz ABDULLAHZADE
KONU: “Azerbaycan Milli Musiki Aletlerinin Berpası ve Muhafizesi”

13.40 – 14.00 Öğr. Gör. Ferruh ÖZDİNÇER
KONU: “Kırkpınar’da Davul Zurna Geleneğinin İşlevselliği ve Önemi”

14.00 – 14.20 Öğr. Gör. Kazım BİBER
KONU: “Balıkesir İli Sarnıç Köyü’nde Kadın Eğlencelerinin Geleneksel Çalgısı: Tava”

14.20 – 14.40 Müzik Öğrt. Emrah KAYA
KONU: “Doğu Karadeniz Yöresindeki Nefesli Sazlar”

14.40 – 15.00 Bildirilerin Tartışılması
15.00 – 15.20 Çay Arası

13.20 2. Oturum Salon 2

Oturum Başkanları: 1) Prof. Sabri YENER
2) Yrd. Doç. Dr. Muvaffak DURANLI

13.20 – 13.40 Hayrettin İVGİN

KONU: “Bazı Edebi Ürünlerde ve Divan Şiirlerinde Çalgı Adları”

13.40 – 14.00 Yrd. Doç. Dr. Bayram DURBİLMEZ
KONU: “Sazın Aşık Edebiyatındaki Yeri ve İşlevleri”

14.00 – 14.20 Yrd. Doç. Dr. Gencay ZAVOTÇU
KONU: “Ney’in Öyküsü ve Divan Şiirindeki Yansıları”

14.20 – 14.40 Adriana CRUZ MANJARREZ
KONU: “Oaxa California’da Cinsiyet Politikaları”

14.40 – 15.00 Bildirilerin Tartışılması
15.00 – 15.20 Çay Arası

13.20 2. Oturum Salon 3

Oturum Başkanları: 1) Prof. Dr. Saadettin HÜLAGÜ
2) Doç. Dr. Mehmet Öcal ÖZBİLGİN

13.20 – 13.40 Prof. Şefika Şehvar BEŞİROĞLU
KONU: “Türk Müziğinde Kullanılan Çalgıların Sınıflanmasında Yöntem Arayışları”

13.40 – 14.00 Yrd. Doç. Dr. Hülya ÇEVİRME
KONU: “Halk Şiirinde Saz”

14.00 – 14.20 Yrd. Doç. Dr. Gülşen GÖKSEL ERDAL
KONU: “Halk Çalgılarının Toplum Kültürü İfade Etmedeki Yeri ve Türk Halk Çalgılarının Kültürel Doku İçindeki Önemi”

14.20 – 14.40 Dr. Kamile PERÇİN AKGÜL
KONU: “Sanatsal Boyutta Farklı Yaşam Biçimleriyle Halk Çalgılarının Yapılanması”

14.40 – 15.00 Bildirilerin Tartışılması
15.00 – 15.20 Çay Arası

15.20 3. Oturum Salon 1

Oturum Başkanları: 1) Prof. Dr. Vasfi HAFTACI
2) Doç. Dr. Yılmaz AYDIN

15.20 – 15.40 Doç. Dr. Mehmet Öcal ÖZBİLGİN
KONU: “Zeybek Oyunları Eşliğinde Davul – Zurna Çalgı Takımı”

15.40 – 16.00 Velika STOJKOVA
KONU: “Mijak Bölgesi’ndeki (Batı Makedonya) Zurla ve Tapan Grupları – Geleneksel Bir Müzik Aracıları”

16.00 – 16.20 Okutman Mehmet KINIK
KONU: Türk Halk Çalgılarının Birey Olarak Öne Çıkarılması, Kendi İçerisinde Orkestra Yapılanmasındaki Mevcut Durumu ve Geleceği”

16.20 – 16.40 Öğr. Gör. Dr. Mustafa Aydın ÖKSÜZ
KONU: “Türk Halk Müziği Çalgılarının Gelişim Süreçleri”

16.40 – 17.00 Bildirilerin Tartışılması

15.20 3. Oturum Salon 2

Oturum Başkanları: 1) Prof. Dr. Servettin BİLİR
2) Yrd. Doç. Dr. Yavuz DALOĞLU

15.20 – 15.40 Doç. Dr. Agida ALAKBAROVA
KONU: “Türk Geleneğinde Tulum – Zurna Müzik Enstrumanları”

15.40 – 16.00 Yrd. Doç. Dr. Aynur KOÇAK
KONU: “Amerikan Halk Müziğini Yaratan Çalgılar: Bir Serginin Anlattıkları”

16.00 – 16.20 Eray CÖMERT
KONU: “Anadolu Müzik Geleneğinde Meytar Adının Kullanımı”

16.20 – 16.40 Müzikolog Dr. Ayhan SARI
KONU: “Geleneksel Çalgı Gruplarımızdaki Tını Arayışlarından Yerleşik Orkestramızı Oluşturma Bilincine Doğru Giden Yola Bir Bakış”

16.40 – 17.00 Bildirilerin Tartışılması

15.20 3. Oturum Salon 3

Oturum Başkanları: 1) Doç. Dr. Münevver TEKCAN
2) Yrd. Doç. Dr. Sema ORSOY

15.20 – 15.40 Doç. Dr. İlgar Cemiloğlu İMAMVERDİYEV
KONU: “Aşık Sanatında Azeri Sazının (Bağlama) Rolü”

15.40 – 16.00 Folklor Arş. Oktay YILMAZ
KONU: “Tamdıradan Damdıraya”

16.00 – 16.20 Okutman Sıtkı AKARSU

KONU: “Türk Halk Müziğinde Sipsi Sazının Yeri, Önemi ve Korunmasında Yardımcı Olabilecek Bazı Öneriler”

16.20 – 16.40 Öğr. Gör. Dr. Levent ERGUN
KONU: “Yörük Müziğinde İnsan Sesinin Çalgı Olarak Kullanımı: Boğaz Çalma”

16.40 – 17.00 Bildirilerin Tartışılması

18.00 Akşam Yemeği

19.30 İzmit Bekirpaşa Belediyesi Müzik Dinletisi Programı
Kocaeli Üniversitesi Trabzon Yöresi Halk Oyunları Topluluğu Gösterisi

16 ARALIK 2007 PAZAR

10. 00 1. Oturum Salon 1

Oturum Başkanları: 1) Doç. Dr. Aynur KOÇAK
2) Hayrettin İVGİN

10.00 – 10.20 Yrd. Doç. Dr. F. Reyhan ALTINAY
KONU: “Türk Halk Kültüründe Kadınların Müzik Gelenekler Bağlamında Kullandıkları Çalgılar ve İşlevleri”

10.20 – 10.40 Okutman Hasan YAZICI
KONU: “Türk Atasözleri ve Deyimlerinde Halk Müziği Çalgıları”

10.40 – 11.00 Öğr. Gör. Mehmet YALGIN
KONU: “Tulum Yapımı”

11.00 – 11.20 Arş. Gör. Emir Cenk AYDIN
KONU: “İnsan, Davul ve Dans”

11.20 – 11.40 Bildirilerin Tartışılması
11.40 – 12.00 Çay Arası

10. 00 1. Oturum Salon 2

Oturum Başkanları: 1) Prof. Dr. Gönül BALKIR
2) Yrd. Doç. Dr. Hasan KOLCU

10.00 – 10.20 Öğr. Gör. İlhame MEMMEDLİ
KONU: “Türkiye ve Azerbaycan Müziğinde Bağlama ve Sazın Yeri ve Önemi”

10.20 – 10.40 Seher KEÇE TÜRKER

KONU: “Halk Müziğinde Kaval, Çoban ve Sürü”

10.40 – 11.00 Öğr. Gör. Sinem ÖZDEMİR
KONU: “Kimliğine Ulaşamamış Bir Çalgı: Cümbüş”

11.00 – 11.20 Arş. Gör. Gözde ÇOLAKOĞLU
KONU: “Anadolu’da Tellere Tırnak Teması İle Çalınan Çalgı: Tırnak Kemane”

11.20 – 11.40 Bildirilerin Tartışılması
11.40 – 12.00 Çay Arası

10. 00 1. Oturum Salon 3

Oturum Başkanları: 1) Yrd. Doç. Dr. Mustafa ARSLAN
2) İsmail BOZKURT

10.00 – 10.20 Doç. Dr. Cabbar IŞANKUL
KONU: “Özbek Halk Anlatıcıları Geleneğinde Müzik Çalgıları”

10.20 – 10.40 Öğr. Gör. Veyis YEĞİN
KONU: “Yaylı Çalgılar İçerisinde Tırnak Kemanenin Serüveni”

10.40 – 11.00 Arş. Gör. Zeynep KAYA
KONU: “Müzik Öğretmeni Yetiştiren Kurumlarda Halk Çalgılarının Önemi”

11.00 – 11.20 Yrd. Doç. Dr. Bülent KURTİŞOĞLU – Öğr. Gör. F. Belma KURTİŞOĞLU
KONU: “Trakya Halk Oyunları Topluluklarında Kullanılan Halk Çalgıları”

11.20 – 11.40 Bildirilerin Tartışılması
11.40 – 12.00 Çay Arası
12.00 – 13.20 Yemek Arası

13.20 Son Oturum Salon 1

Oturum Başkanları: 1) Yrd. Doç. Dr. F. Reyhan ALTINAY
2) Yrd. Doç. Dr. Bayram DURBİLMEZ

13.20 – 13.40 Öğr. Gör. Mahmut KARAGENÇ.
KONU: “Kavalın Türk Müziğindeki Yeri, Yapısal Özellikleri: Kaval Ustası Burdurlu Mehmet Bedel”

13.40 – 14.00 Arş. Gör. Ülkü Sevim ŞEN

KONU: “Yöresel Farklılık – Benzerlikler İlişkisinde Kars Yöre Düğünlerinde Kullanılan Çalgılar”

14.00 – 14.20 Uzman Öğr. Gör. Deniz GÜNEŞ
KONU: “İstanbul Anadolu Yakası Boşnak Kültüründe Halk Çalgıları”

14.20 – 14.40 Arş. Gör. Ersan KOÇ
KONU: “Yatağan Sazı: Anadolu Çalgı Geleneğine Bir Tasarımcı Katkısı”

15.00 – 15.20 Yrd. Doç. Dr. Mehmet Ali ÖZDEMİR
KONU: “Yeni Bir Çalışma Alanı Olarak Halk Çalgıları Orkestrası”

15.20 – 15.40 Yrd. Doç. Dr. Emel ŞENOCAK
KONU: “En Etkileyici Ensturman Olan İnsan Sesinin Türk Musikisindeki Yeri”

15.40 – 16.00 Bildirilerin Tartışılması
16.00 – 16.10 Çay Arası
16.10 – 16.30 Genel Değerlendirme ve Sonuç

Onur Kurulu
Prof. Dr. Baki KOMSUOĞLU
Prof. Dr. Sezer KOMSUOĞLU
Prof. Fikret DEĞERLİ
M. Zeki BAYKAL

Sempozyum Bilim Kurulu:
1- Yrd. Doç. Dr. Işıl ALTUN (Kocaeli Üniversitesi)
2- Prof. Dr. Toktamış ATEŞ (İstanbul Üniversitesi)
3- Doç. Dr. Yılmaz AYDIN (Kocaeli Üniversitesi)
4- Prof. Fikret DEĞERLİ (İstanbul Teknik Üniversitesi)
5- Prof. Dr. Metin EKİCİ (Ege Üniversitesi)
6- Prof. Dr. Can ETİLİ ÖKTEN (İstanbul Teknik Üniversitesi)
7- Prof. Dr. Suat GEZGİN (İstanbul Üniversitesi)
8- Doç. Dr. İ. Güven KAYA (Kocaeli Üniversitesi)
9- Doç. Dr. Aynur KOÇAK (Kocaeli Üniversitesi)
10- Yrd. Doç. Dr. Nilgün SAZAK (Kocaeli Üniversitesi)
11- Prof. Dr. M. Zeki KUŞOĞLU (Marmara Üniversitesi)

Sempozyum Düzenleme Kurulu:
1- Yrd. Doç. Dr. Işıl ALTUN (Kocaeli Üniversitesi)
2- Öğr. Gör. Gonca ARKON (Kocaeli Üniversitesi)
3- Prof. Dr. Toktamış ATEŞ (İstanbul Üniversitesi)
4- Doç. Dr. Yılmaz AYDIN (Kocaeli Üniversitesi)
5- M. Zeki BAYKAL (Motif Halk Oyunları Eğitim ve Öğretim Vakfı)
6- Prof. Fikret DEĞERLİ (İstanbul Teknik Üniversitesi)
7- Öğr. Gör. Ahmet T. DEMİRBAĞ (İstanbul Teknik Üniversitesi)
8- Prof. Dr. Metin EKİCİ (Ege Üniversitesi)
9- Prof. Dr. Can ETİLİ ÖKTEN (İstanbul Teknik Üniversitesi)
10- Prof. Dr. Suat GEZGİN (İstanbul Üniversitesi)
11- Prof. Dr. H. Yüksel GÜNEY (Kocaeli Üniversitesi)
12- Doç. Dr. İ. Güven KAYA (Kocaeli Üniversitesi)
13- Doç. Dr. Aynur KOÇAK (Kocaeli Üniversitesi)
14- Yrd. Doç. Dr. Hasan KOLCU (Kocaeli Üniversitesi)
15- Prof. Dr. M. Zeki KUŞOĞLU (Marmara Üniversitesi)
16- Yrd. Doç. Dr. Nilgün SAZAK (Kocaeli Üniversitesi)
17- Yrd. Doç. Dr. Hakan SAZYEK (Kocaeli Üniversitesi)
18- Doç. Dr. Münevver TEKCAN (Kocaeli Üniversitesi)
19- Öğr. Gör. Sabahattin TÜRKOĞLU (İstanbul Ticaret Üniversitesi)
20- Ekber YEŞİLYURT (Gazeteci – Ressam)
21- Yrd. Doç. Dr. Gencay ZAVOTÇU (Kocaeli Üniversitesi)
NOT: Diziler Soyadı Alfabetik Sıraya Göre Yapılmıştır.

Sempozyum Sekreteryası:
1- Yrd. Doç. Dr. Işıl ALTUN (Kocaeli Üniversitesi)
2- Sacide GÜNGÖR (Motif Halk Oyunları Eğitim ve Öğretim Vakfı)

YÖRESEL FARKLILIK- BENZERLİKLER İLİŞKİSİNDE KARS YÖRE DÜĞÜNLERİNDE KULLANILAN ÇALGILAR

Ülkü Sevim ŞEN[*]

Geleneksel Türk Halk Müziğinin önemli konularından biri de kullanılmakta olan çalgılardır. Ülkemizde kullanılan çalgılar yörelere, bölgelere göre birtakım benzerlikler ve farklılıklar göstermektedir. Benzerlikler; karşılıklı etkileşimler, özde aynı kültüre sahip olma, aynı duyguları, aynı acıları, aynı sevinçleri paylaşan toplumların, ulusların varlıkları sonucundadır. Farklılıklar ise yörelerin bulundukları coğrafi konum, tarihsel geçmiş ve bölgede yaşayan farklı kimliklere sahip insanların varlıkları sonucunda doğmuştur.

Bu konu ile ilgili olarak Emnalar şöyle bir tespitte bulunmuştur:

"Karadeniz bölgesinde kullanılmakta olan kemençe'nin, başka bölgelere taşınmamış olması, tar'ın; Kars yöresinde, mey'in Doğu Anadolu'da, sipsi'nin; Teke yöresinde çalınmasına karşın, davul veya bağlamanın her bölgede kullanılması birer araştırma konusu olarak karşımıza çıkmaktadır" (Emnalar, 1998: 49).

Türk folkloru içerisinde oldukça önemli bir yere sahip olan halk müziği ve oyunları, birçok yönü ile oldukça zengin bir yapıya sahiptir. Bu zenginlikler içerisinde gerek halk türkülerinin gerekse halk oyunlarının ayrılmaz parçası olan halk çalgılarının önemli bir yeri vardır.

Halk çalgıları asırlar boyu insanın manevi âlemi ve estetik terbiyesinin ortaya çıkmasında büyük rol oynamıştır. Bu nedenle onlar milli medeniyetin en sevilen ve sayılan örnekleridir (Abdullayeva, 2002: 263).

Anadolu coğrafyası üzerinde yaşayan Türk kültürünün müzikal icrasında çok çeşitlilik arz eden bir yapı görürüz. Müzik icra toplulukları da bu yapının en önemli parçalarından birisidir. Elazığ'da, Van'da, Ankara'da, Urfa'da, Edirne'de, Konya'da, karşımıza çıkan topluluklar, birbirinden bağımsız müzikal karakterde olan topluluklardır (Coşkun, 2006: 14).

Çalgı toplulukları birbirine yakın bölgelerde bazı –ortak müzikal değerlerden dolayı – ortak özellikler gösterebilirler. Bunun dışında bir benzeşme söz konusu değildir. Her yöre kendi anlayışı doğrultusunda bir müzik topluluğu kurar ve yörenin gereksinimleri doğrultusunda o müzikal icrayı yerine getirir. Karadeniz'deki çalgı topluluklarının biçimi, kurgusu ve icra tarzı ile Orta Anadolu'daki çalgı topluluklarının biçimi, kurgusu ve icra tarzı hiç ilgisi olmayan tarzlardır (Coşkun, 2006: 16).

İnsanları bir araya getiren, bireyler arasındaki sosyal bağları güçlendiren, ortaklığı pekiştiren; kişileri birbirlerine ve topluma karşı nasıl hareket etmeleri gerektiğini gösteren; insanları sahip oldukları mirasın bilincine vardırarak, gelenek göreneklerini,

[*] Arş. Gör., Gazi Üniversitesi, Gazi Eğitim Fakültesi, Güzel Sanatlar Eğitimi, Müzik Öğretmenliği ABD - E post; sevim@gazi.edu.tr

inançlarını, değer yargılarını, törelerini canlandıran; eğlendiren; mutluluk veren fonksiyonları ile 'düğün', Türk kültürünün en önemli ve temel unsurlarından biridir (Eker, 2000: 92).

Bu çalışmada ülkemizdeki kültürel zenginlik ve çeşitliliklerin açıkça görüldüğü, yöre düğünlerinde kullanılan çalgılar ile ilgili olarak Kars yöresi düğünlerinde kullanılan çalgılar ele alınacaktır.

Kars yöre düğünlerinde kullanılan çalgıları iki grupta incelemek mümkündür. İlk olarak yöreler arası benzerlikler açısından bakıldığında; yöre düğünlerinde "davul ve zurna" çalgılarının kullanımlarına yer verilmesi konusu ele alınacaktır. Doğu Anadolu Yöresi oyunlarından olan "Bar" davul zurna eşliğinde oynanmaktadır. Özellikle köy düğünlerinde kullanılan çalgıların başında gelmektedir. İkinci grupta ise yöreler arası farklılıklar açısından incelenecek olan, Kafkas'lara sınır serhat şehri Kars'ın yöre düğünlerindeki müzik ve halk oyunlarında, Azerbaycan türkülerinin, oyunlarının, hâkim olduğu; "akordeon", "garmon", "tar", "klarnet" ve" nağara (koltuk davulu)" çalgılarının kullanımının açıklanması yer almaktadır. Yöre düğünlerinde "Bar" ların bu çalgılar eşliğinde de çalınarak oynandığı görülmektedir.

Kars yöre düğünlerinde oynanan oyunları iki türde sınıflandırmak mümkündür. Oyunlardan biri "Bar", diğeri halk arasında "Tek Oyun" denilen Azeri türküler eşliğinde, kadın ve erkeğin karşılıklı oynadığı oyunlardır. Bu oyunların çalınmasında "akordeon" veya "garmon", "tar", "klarnet" ve "nağara" çalgıları kullanılmaktadır. Her yörenin halk oyunları, düğünlerine yansır. Kars yöresi düğünlerini halk oyunlarından farklı düşünmek doğru olmaz.

Doğu Anadolu Bölgesi'nin kuzeydoğusunda yer alan Kars, doğuda Ermenistan, güneydoğuda Iğdır, güneyde Ağrı, batıda Erzurum, kuzeyde de Ardahan ili ile çevrilidir.

Kars Anadolu'nun en eski yerleşim alanlarından birisidir. Tarih öncesi çağlardan itibaren sürekli bir yerleşimin burada olduğu, arkeolojik araştırmalar sonucu, özellikle höyük ve mağaralardaki buluntulardan anlaşılmaktadır (http://www. kenthaber. com).

Kars, kültürel açıdan oldukça değişik ve zengin bir ilimiz olup köklü temellere dayanmaktadır. Yörenin tarih boyunca renkli bir etnik yapısı olmuştur. Kars'ın toplumsal yapısı bu çeşitli ulusların kültürel gelenekleriyle şekillenmiştir. Değişik etnik grupların kültürel etkileri yöre kültürünün oluşumunda önemli yer tutmaktadır.

Sosyal yapıyla da ilgili olan bu kültürel zenginlik, yörenin stratejik özelliklerine bağlı olmaktadır. Anadolu'nun Kafkas'lara açılan bir kapısı olması nedeniyle birçok Türk kavminin gelip geçmesiyle her birinin değişik değerler bırakmasını sağlamıştır. Bundan başka Kars, Eski Oğuz kültürünün Anadolu'daki beşiğidir. Saka- İskit devrinden günümüze kadar uzayan bu kültür çizgisi, çağlardan ve medeniyetlerden aldığı değerlerle de gelişerek günümüze kadar gelmiştir.

Gelenek, görenek, halk hikâyeciliği, maniler, türküler, âşıklık geleneği ve benzer şeylerde görülen zenginlik, Kars'ın eski bir yerleşim merkezi olması, çeşitli kavimlerin, çeşitli zamanlarda bu bölgede yaşamaları sonucundadır. Bu bakımdan Türk kültürü araştırmalarına önemli katkılarda bulunabilecek bir kültüre sahiptir (Gicili: 1997, 9).

Sınır kenti olması nedeniyle Kars, 19. Yüzyıl boyunca saldırı ve işgallere konu olmuştur. 1807'de Rus ordusu Kars'ın kenar mahallelerine dek sokuldu. Halkın da katıldığı savunma sonunda, geri çekilmek zorunda kaldı. 1828'de Kars, 8 ay Rus işgalinde kaldı. 1855'de yine Rus işgaline uğrayan Kars 1856 Paris Antlaşmasıyla Türkiye'ye bırakıldı. 1877- 1878 (93 harbi) Osmanlı- Rus savaşından sonra kent 40 yıl süreyle Rus işgalinde kaldı. 1878 işgalinden sonra Kars demir yoluyla Kafkas ulaşım ağına bağlandı.

Günümüzde yöre, geleneksel ve çağdaş kültür öğelerini bir arada barındıran bir geçit toplumu niteliğindedir. Kırk yıl işgal altında kalan sınır kenti Kars'ta toplumsal yaşam, çeşitli ulusların kültürel gelenekleriyle biçimlenmiştir (Yurt Ansiklopedisi, 1982-83: 4543).

Hiçbir halkın sanat kültürü kapalı bir şekilde yalnız başına gelişemez. Halkların kültürlerinin yalnız ayrı ayrı değil, aynı zamanda diğer kültürlerle karşılıklı ilişki halinde incelenmesi gerekmektedir.

Türkiye- Azerbaycan sanat ilişkileri devamlı bir tarihe sahiptir. Bu ülkelerin halkları sanat alanında özgün geleneklerini oluşturmuşlardır (Şakir-zade, 1995: II).

Azerbaycan ile coğrafi durumu, buradan göçen toplulukların çeşitli köy ve kasabalara yerleşmeleri her ne kadar Kars folkloru üzerinde etkili olmuşsa da, hiç bir zaman milli kültürün orijinal yapısını bozamamıştır. Fakat bu, kültürün daha da zenginleşmesini sağlamıştır. Bu nedenle Kars müzik, ritim ve ezgileri zenginlik ve çeşitlilik arz etmektedir (Deveci, 1998: 51).

Ülkelerin kültürlerinin en belirleyici öğelerinden biri, o ülkelere özgü müziklerdir. Aynı soyun temsilcileri olan Azerbaycan ve Türkiye halklarının müziklerinin de ortak bir kültürden geldiği düşünülürse, bu iki ülkenin müzikleri arasında da ortak bir kültür aramak, mümkündür.

Öztuna, Büyük Türk Musikisi Ansiklopedisi'nde Azeri Musikisini "Türk Musikisinin Azerbaycan'da icra edilen şekli" olarak tanımlamıştır. Aslında Azeri üslubu, Kuzey(Sovyet) ve Güney(İran) Azerbaycan'dan çok daha dışarı taşar; İran'ın Hamedan ve Hamse eyaletlerini içine alarak, İsfahan ve Fars eyaletlerine doğru uzanır. Kuzeyde Dağıstan'da ve öbür Kafkas ülkelerine, Kuzey Irak'a ve Kars çevresine yayılır (Öztuna, 1990: 133).

Azerbaycan halkı Türk soyundan geldiği için Azerbaycan müziğinin de Türk müziğinin bir kolu olarak kabul edilmesi gerekir. Azeri üslubu özellikle kuzeydoğu Anadolu' da (Kars, Ardahan, Iğdır vb.) bariz olarak görülür. Diğer bir deyişle bu üslup Türkiye'de Azeri lehçesinin konuşulduğu bölgelerde görülmektedir (Şen, 1998: 2).

Azerbaycan düğünleri özellikle halk dansları ile zengindir. Birkaç gün süren Azerbaycan düğününe zurnacılar, âşık ve sazende toplulukları davet edilirler. Burada muğamlar, raks ve âşık havaları seslendirilir. Raks havaları Azerbaycan sözsüz musikinin esas kısmını oluşturur (Abdullayeva, 2002: 260).

Azerbaycan türkülerinde süsleme sanatı olarak triller oldukça fazla kullanılmakla beraber tar, garmon çalgıları bu türkülerin alt yapısını oluşturmaktadır. Ezgilerin tril,

mordent gibi çeşitli melodik şekillerde süslenmesi doğu halklarına ait müziklerin ve özellikle de Azerbaycan müziğinin karakteristik özelliğidir (Okay: 2004, 6).

Halk müziğinin ayrılmaz bir parçasını oluşturan türkü- dans sanatı, gerek Azerbaycan, gerek Türkiye müzik kültüründe önemli bir yere sahiptir ve başlıca elemanları açısından birçok ortak nitelikler taşımaktadır.

Azerbaycan'da meşhur düğün havası sayılan "Vağzalı" dansının melodisi, XVI. Yüzyılda Şeki bölgesinde yerleşen Karakoyunlu kabileleri tarafından meydana getirilmiştir. Söz konusu oyun havası sonra Güney Azerbaycan üzerinden İran'a götürülmüş, daha sonra Anadolu'nun doğu bölgelerinde yerleşmiştir. Etnik açıdan Azerbaycanlılara daha yakın olan nüfus, o bölgelerde yaşamaya devam etmektedir. Oralardaki düğünlerde söz konusu oyun havası pek geniş bir alana yayılmıştır. Bu durum Kars düğünlerinde de gözlenmektedir (Şakir-Zade, 1995: 10).

Azerbaycan ve Türkiye dans müziğindeki ortak yönler düğün gibi merasimlerde icra edilen oyunların örneğinde de görülmektedir. Azerbaycan'ın Şeki, Şamahı, Karabağ, Türkiye'nin Kars ilinde yaygın olan "Terekeme" dansı, geçmiş dönemlerde Azerbaycan'ın adı geçen bölgelerinde yerleşen Terekeme kabilesi içinde ortaya çıkmıştır.

Azerbaycanlı araştırmacılardan Zaur Rüstemzade; Kars iliindeki halk danslarının müziği, hareketleri ve nitelikleri ile Kafkasya folklor ve halk oyunlarının benzerliklerini vurgulayıp, bunların Azerbaycan danslarıyla yakınlığını göz önünde tutarken, söz konusu ilişkinin, bölgesel, coğrafi nedenlerle, yani Doğu Türkleriyle Batı'daki Azerbaycanlıların arazi yakınlığı ile ilgili olduğunu ifade etmiştir (Şakir-Zade, 1995: 12).

Kars'ta çeşitli Türk boylarının bulunması oyunların da çok, çeşitli ve çeşnili olmasını sağlamıştır. Mahalli oyunlar sosyal yapıyı ortaya koyabilen folklor unsurlarından biri ve birincisidir. Kars'ın sosyal yapısı ile oyunları arasında büyük bir ilişki vardır. Durum Azeri, Yerli, Türkmen her Türk boyunda açıkça görülmektedir. Düğünlerde çoğu kere kardeş ve akraba olan kız ve erkekler el ele tutarak beraber oyun oynarlar (Kars İl Yıllığı, 1967: 185

Türk halk danslarının bir özelliği, hemen hepsinin yerli halk sazları eşliğinde oynanmasıdır. Her ne kadar, dans türlerinin kendine özgü dans müzikleri ve çalgıları varsa da, büyük çoğunluğu her çeşit Türk sazı ile oynanabilmektedir. Eşlik eden çalgılar: Davul, zurna, kaval, bağlama, dümbek, def, cura, gayda, tulum, kemençe, ney, mey, tar, mekkâre, küçük kös, çığırtma, sipsi, koltuk davulu, düdük, zil, zilli maşa gibi çalgılardır.

Günümüzde yerli sazların yanı sıra, başka ülkelerden alınan çalgılar da kullanılmaktadır: keman, cümbüş, ud, klarnet, akordeon hatta piyano bunlardan bazılarıdır. Ama bu katılışın gene de yerli çalgıların halk dansları üzerindeki ağırlığını düşürmediği, bütünlüğünü bozmadığı da bir gerçektir (Obruk, 1977: 249).

Azeri oyunlarının birçoklarına çalınan çalgılar akordeon, klarnet ve caz davulu (Bateri) dur. Bu çalgılar oyunların modernize edilmesine yol açmıştır. Diğer oyunlarda ise davul zurna çalınmaktadır (Kars İl Yıllığı, 1967: 186).

Ülkemizde kullanılmakta olan çalgılar, benzerlik ilişkisi yönünden ele alınacak olursa, ülkemizin bütün yörelerinde davul ve zurna, düğünlerde, sünnet törenlerinde, geleneksel oyunlarımızda vazgeçilmez bir yere sahiptir. Kullanılmakta olan zurnalar yapı itibari ile farklılık gösterse de Türk kültür hayatının en temel çalgılarındandır.

Doğu Anadolu yöresinde oyunlara eşlik eden çalgılar içerisinde davul, zurna vazgeçilmez yere sahiptir. Burada çalınan zurnalar, cura zurnadan biraz daha büyüktür. Bu zurnanın sesi ince ama çok gürdür. Davullar da, diğer yörelerde çalınan davullardan büyüktür; 60-70 cm. ölçülerinde oval biçimdedir, dolayısıyla sesi de gürdür.

Davul; Türklerde binlerce yıldan beri kullanılan vurma aletidir. Eski Türklerde "köbürge, küvrüğ, tuğ" denen davulun bugünkü Türkçede ve Batı dillerindeki adı Arapça aynı manada "tabl" kelimesinden gelir. Türklerin adeta milli bir aleti olan ve hâkimiyet sembolü olarak adı tuğ, sancak, bayrak, hutbe, sikke gibi mefhumlarla beraber anılan davulun, pek çok çeşidi vardır. Yanları tahtadır. İki tarafı deri gerilmiştir. Sağ eldeki tokmak kuvvetli zamanları(düm), sol eldeki daha ince deynek (eskiden "çengel") de zayıf zamanları vurur. Halk musikisinde zurna'nın ayrılmaz usül vurma aletidir. Tarihi Türk askeri musikisinde büyük önemi vardır. Caz orkestralarında kullanılan, ayakla vurulan ve üzerinde elle çalınan birçok vurma aleti olan davullara "bateri" denilmektedir (Öztuna, 1990: 211).

Davul; Anadolu ve Rumeli'nin her yerinde zurna eşliğinde kullanılır. Geleneksel törenlerde, düğünlerde, güreşlerde, fırsat bulunan her yerde çalınır (Say, 1998, 24).

Zurna; davulla birlikte çalınan çok yaygın bir halk çalgısıdır. Yekpare ağaçtan, torna ile oyularak yapılır. Kullanılan ağaçlar sırası ile yeğlenenler, erik, kayısı, şimşir, dişbudak, armuttur. En uzun zurna 60 cm. ve en kısa olan 30 cm.'dir. Uzunluklar Türkiye'nin batısından doğusuna doğru bir küçülme gösterir. Bu özelliğe Türkiye'de başka hiçbir çalgıda rastlanmaz; dolayısıyla batı bölgesinde kalın bir sesten başlayan zurnalarda, doğuya doğru ses tizleşmesi görülür. Zurnanın önünde yedi ve arkasında bir olmak üzere sekiz ses deliği(perdesi) bulunur. Ayrıca ön yüzün ağız tarafında ses kalitesini sağlamak için "şeytan perdesi" denen küçük delikler de vardır (Say, 1998: 23).

Türk zurnası eskidir; İslamiyet'ten önceki adı Türkçeydi; yurağ, veya yorağ. Bu ismi bize Türkistan'dan bir kaynak olan "Mefatih al- Ulüm" haber veriyor(X. Yüzyıl); kelime, yor, yır, cur, yorlamak, yurlamak, kelimelerinin ortak kaynağındandır. Cura zurna adında aynı kelimenin hala Anadolu'da birleşik olarak yaşadığını görüyoruz.

Davulun ezeli arkadaşı zurnadır. Davulun darbelenişini nabıza benzetecek olursak, zurnaya nefes dememiz gerekir. Bu kaynaşmanın başlangıcı Orta Asya da milattan öncelere kadar uzanır.

Evliya Çelebi muhtelif memleketlerin farklı zurnalarından şöyle bahseder:

"Yurtta hala davul zurnasız köy düğünü olmuyor. Açık hava oyunları dört bir bucakta hep davul zurnayla yürütülüyor" (Gazimihal, 1961: 275).

Garmonun oluşum kısımları- gövde, körük, ses aksamları ve tuşlu mekanizmasıdır. Orta ölçüsü 362x 268x195mm olan garmonun gövdesi sağ ve sol tahta

çerçevelerden ibarettir ve bunlara aletin geri kalan kısımları bağlanarak monte edilir. Çerçeveleri birleştiren körük hava rezervuarı rolü oynar. İki taraftan sağlam parça ile yapıştırılmış büzmeli kartondan hazırlanır. Gövdenin sağ kısmında 18 tonlu ve 12 yarım tonlu dillerden oluşan tuşlara yerleşen kısım sağlamlaştırılmıştır.

Garmonda sesler körüğün açılıp kapanması ile oluşan hava akımını dil ve düğmelere basarak özel kanallara ulaştıran metal levhacıkların titremesi sonucunda oluşur. Garmon sandalyede oturarak çalınır. Aleti diz üstüne koyup, sol eli kısa kayışın altına, uzun kayış ise sağ omuza geçirilir. Hem solo hem de eşlik çalgısıdır. Kendine özgü sesiyle Azerbaycan halk müziğinde yer edinmiştir. Üzeyir Hacıbeyov bu çalgının popülaritesini ve teknik ifade imkânlarını göz önüne alarak halk çalgı aletleri orkestrasına dâhil etmiştir(Abdullayeva, 2002: 333-334)

19.yüzyılın sonları ile 20. Yüzyılın başlarında Azerbaycan'da "Asya", "Şark" veya "Azerbaycan" garmonu çok meşhur idi. Şirvan bölgesinde kadınların çaldığı küçük garmonlar "nay" , Karabağ bölgesinde ise "mizgan" olarak adlandırılırdı.

Rus garmonundan farklı olarak, Azerbaycan garmonunun sol el için "yığma" akorları yoktur. Onların yerine iki sıra da dizilmiş (18 tonlu ve 12 yarım tonlu) düğmelerden yararlanılır. Bu düğmelere basarken sağ elde alınan seslerden farklı olarak bir oktav aşağı sesler elde edilir.

Azerbaycan'da garmon ve klarnetin kullanımı ile ilgili olarak Abdullayeva; "garmon ve klarnet sonunda artık asıl halk çalgılarına çevrilmiş nefesli çalgılardır" diyerek Azerbaycan halk müziğinde çalgıların kabulünü belirtmiştir. (Abdullayeva, 2002: 334)

Kars yöresinde garmon, akordeon gibi sazların tercih edilmesi, Kafkas kültürleri ile yakınlıktan kaynaklanır (Güven, 1997: 181).

Yapısal özelliklerine bakıldığında garmon, akordeona göre daha küçük ve sert tuşlara sahiptir.

Gazimihal hazırlamış olduğu Müzik sözlüğünde, müzik aletlerini sınıflandırırken, akordeon gibi hava verilerek çalınan çalgılara üfürgen aletler demiştir.(Gazimihal, 1961: 161).

Özbek; Türk Halk Müziği Terimler sözlüğünde akordeon'u şöyle tanımlamaktadır:

"Elde çalınabilen körüklü çalgı, garmon'un gelişmiş şekli. Akordeon'da ses, körüğün oluşturduğu havanın, metal dilcikleri titreştirmesiyle oluşur. Bu ses, tuş ve düğmeler aracılığıyla kontrol edilir. Iğdır barı akordeon ile çalındığında farklı bir anlatım ortaya çıkar" (Özbek: 1998, 8).

Akordeon, yüzyılımızın ortalarına kadar dünyanın çoğu ülkesinde yaygındı. Özellikle Almanların bir "halk çalgısı" durumundaydı. Daha gelişkin, imkânları daha geniş olan ve melodinin denetimini daha rahat yapabilen çalgılar, akordeonu "geçici olarak bir dönemin yaygın çalgısı" durumuna düşürmüştür.

İlk akordeon, Physharmonika adlı çalgıdır; Haeckel tarafından bulunmuştur. Eschenbach adlı müzik aleti yapımcısının "Aerophon" adını verdiği çalgıyı Buffet geliştirerek akordeona bugünkü biçimini vermiştir (Say, 1992:31-32).

Gazimihal; akordeon çalgısının yaygınlaşması ve ülkemizde kullanımı ile ilgili öznel görüşlerini şu cümlelerle belirtmiştir:

"Büyük orkestrada katiyen yer almayıp, propagandası doğu ve güney Avrupa, bilhassa Balkanlara doğru fazlasıyla sızdırılmıştır. Konu bir ticaret davasıydı. En basit el armonikaları Erzurum'a kadar Kafkasya'dan sokularak doğumuzda davul zurnanın hayatiyle oynanmıştı. Bu işte esaretteki Kars aracı olmuştu. Akordeonun dış pırıltısından başka, hiçbir sanat değeri yoktur. Yalnız musiki esnafı ve amatörler iltifat gösterdiği için, sol elin akor düğmeleri yakıştırma düzenlerinin gelişigüzelliği ile zevki hey heyli surette tahriş edip durur. Modası geçecektir" (Gazimihal, 1961: 4).

Tar, tezeneli bir çalgıdır. Azerbaycan, Özbekistan, İran, Gürcistan ve Türkistan'ın bazı bölgeleri ile yurdumuzda Kars yöresinde yaygın olarak kullanılan eski ve köklü bir çalgıdır. Günümüzde ise birçok halk müziği topluluğunda kullanılmaktadır (Özbek ve diğerleri, 1989: 31).

İki çanakla bir kol ve perdelerden ibaret olan ve çanaklar üzerine dana yüreğinin zarı kaplanan bir müzik aleti olan tar da 12 ve 14 tel bulunmaktadır. Tar'ın Farslardan Azerbaycanlılara geçtiğini söyleyen yazarlar da vardır. Ancak, Tar'ın eski bir Türk müziği aleti olduğunu söyleyen Türkolog Wambery Kırgızlarda da "Dü- Tare" adlı telli müzik aletinin kullanıldığını tarihi bir hakikat olarak zikr etmektedir. Bugün "Tar'i Farsi" adı ile, Farslarca kullanılan Azerbaycan Tar'ına benzeyen bir tar vardır. Fakat bu tarın Azerbaycan tar'ından çok farklı olduğu gibi, İran da asırlarca Türklerin hükümranlık sürdüklerini söylemek yerinde olur (Gökgöl, 1961: 132).

Tar Azerbaycan halkının çalgıları içerisinde özel bir yer tutan en önemli ve yaygın çalgısıdır. Geniş ses aralığı, parlak sesler, aheng, kendine özgü ses sınırı, çoksesli akort ve zor pasajların çalınmasına olanak sağlaması, sesin uzun süreli dinamik yükselip, alçalması, solo ve çalgı grupları içerisinde yer alması özelliklerinden sayılabilir. (Abdullayeva, 2002: 265).

Tar'ın teknik olanakları göz önüne alınarak 1921'de Bakü Müzik Konservatuarında bu çalgı için sınıflar açılmıştır(Abdullayeva, 2002: 274).

Azerbaycan'da tar sadece halk çalgıları içerisinde değil, senfoni orkestrası içerisinde de yer almıştır.

Klarnet; Perde düzeneği metalden yapılan; tek kamışlı ağaç üfleme ailesidir. Adını berrak, parlak, aydınlık gibi anlamlara gelen "clarus" sözcüğünden alır (Sözer, 2005: 395).

Klarnet teknik bakımdan çok kullanışlıdır. Seslendirmekte zorlandığı pasaj yoktur. Sadece, aynı sesin yinelenmesinde pek başarılı değildir. En büyük özelliği, çevik olması ve ses gürlüklerini rahatça verebilmesidir: Fısıltı gibi duyulması gereken (pp) pasajlardan çok kuvvetli çıkarılması gereken (ff) seslere kadar, ses gürlüğü

yelpazesinde kolayca dolaşır. Bu üstünlükleri nedeniyle hem solo çalgı, hem eşlik görevlerinde başarılıdır.

Klarnetin Balkan ülkelerinde yaygın bir konuma gelmesinde Çingene müzisyenlerinin katkısı vardır (Say, 2002: 297).

Anadolu'da klarnete "gırnata" deniliyor. Ancak, batı klarnetinin memleketimize gelmesinden önce de "gırnata" adının Türklerce kullanılmış olduğu unutulmamalıdır. Suriye'de bütün kamışlı halk nefesli sazlarına "kurnayta" denile gelmiştir. Evliya Çelebi kendi zamanındaki İngiliz icadı olan kurnata borusundan bahseder: İlk harften sonra vav harfi koymadığı için, kelime –esre ile- kırnata(veya) gırnata da okunabiliyor. Bu bilgi Denner'in imal ettiği aletin tarihinden en az yarım asır öncelere aittir. (Gazimihal, 1961: 129).

Klarnetin o dönemde kullanımı ile ilgili olarak Gazimihal rahatsızlığını şu şekilde dile getirmiştir:

"Klarneti folklor ezgilerine almakla (bütün Balkanlarda) zurnacılar önayaklık etmişlerdi. Sonradan, bandolarda hizmet görmüş klarnetçilerden de aynı çığıra geçenler oldu. Bu çığır ne yazık ki zurnanın aleyhine olmuştur" (Gazimihal, 1961: 130).

18. yüzyılın başında Avrupa'da keşfedilen klarnet 1820'li yıllarda Saray Bandosu'na girmiş olup, 1900'lü yılların başından bu yana ise Türk Müziği icrasında kullanılmıştır. Klarnet, Türk Müziğinin geleneksel çalgıları arasında büyük bir uyum sağlamış ve renkli bir çalgı olarak kullanılmıştır. Türk Müziği icrasında – özellikle köçekçeler, sirtolar, oyun havaları ve fasıllarda önemli bir yere sahip olup, farklı bir yorum sağlamaktadır.

Klarnet, halk müziğimizde de yer almış olup, Anadolu'nun bazı kesimlerinde halen vazgeçilmez bir çalgı olarak kullanılmaktadır. Özellikle Doğu, Güneydoğu, Trakya ve teke yöremizde klarnet kullanımı yaygındır (Çağrı, 2006: 31-32).

Klarnet 20. Yüzyılın ilk yıllarında Azerbaycan halkının müzik hayatında önemli bir yer tutan diğer nefesli aletidir. Ton olarak zengin, ses alanı olarak çeşitliliği ile seçilen klarnet halk çalgı aletleri orkestrası ve topluluklarında sıkça kullanılır (Abdullayeva, 2002: 335).

Nağaranın gövdesi (kasnak) silindir şeklindedir ve erik, ceviz, dut, ıhlamur ağaçlarından hazırlanır. Bu amaçla kesilmiş ağaç parçası içeriden 6-7 mm kalınlığa kadar oyulur. Kasnakta havanın çıkması için 10 mm çapta 1-3 rezonatör deliği (oyuk) açılır. Aksi halde gövde havanın taziğinden çatlayabilir.

Aletin her iki yüzü için esasen keçi derisinden yararlanılır. Daha önceleri ceylan veya maral derileri kullanılmakta olduğu söylenmektedir. Bir yıllık deriden tüyleri çıkarmak için tüysüz kısma arpa ununda hazırlanmış hamur(karışım) sürülür. Deri katlanıp hava geçmesin diye eski bir örtüye sarılır. Sıcakta üç gün bekletilir, sonra temizlenip kurutulur. Deri biraz ıslatılarak ve tüylü yüzü yukarı gelecek şekilde (çalgı bu şekilde daha güzel ses verir) çektirerek iki kat sırınma dikişle çembere dikilir.

Nağaraların ebatları çeşitli olmakla beraber, büyükleri kös, dumbul; orta ölçüleri orta, koltuk, el nağarası veya sadece nağara; küçükleri ise cura, küçük veya bala nağara

diye adlandırılır. Nağaranın tüm çeşitleri yapılış itibariyle aynıdır (Abdullayeva, 2002, 175).

Nağara iki el ile çalınır. Sağ el davul derisinin ortasına vurduğunda kalın ses, kıyısına vurulduğunda ince ses çıkarır. Sol elle de kıyısına vurulduğunda ince ses çıkarır (Özbek ve diğerleri, 1989: 77).

Sonuç

Geleneklerimiz ve müziğimiz de, davul- zurnanın yeri, diğer Türk Halk çalgıları ile kıyaslandığında; ülkemizin her yöresinde kullanılması yönü ile bu çalgıların farklı bir konuma sahip olduğunu göstermektedir. Çalınan ezgilerde, ritimlerde farklılık görülse de kültürümüzde sahip olduğu yer tartışılmazdır.

Kars yöresi sahip olduğu zengin kültürü ile Azerbaycan kültürünün müzik ve çalgılar anlamında bir yansıması gibidir. Kars düğünlerinde Akordeon çalgısı veya görünüm olarak benzeri olan Garmon, sesi ve varlığı ile, o yöre insanları için özel bir yere sahiptir. Oynanan oyunlar ve çalınan ezgilerde süreklilik olması (çalgı kullanımı)açısından bu bağı kuvvetlendirmektedir. Ülkemizde hemen hiçbir kaynakta Garmon çalgısına rastlanmazken, Azerbaycan halk çalgıları içinde Garmon çok önceleri kabul görmüştür. Yine klarnet çalgısı da Azerbaycan halk çalgılarına dâhil edilmiştir. Ülkemizde klarnet ve akordeon, Kars dışında başka şehirlerde de kullanılmaktadır. Akordeon çalgısının, Trakya bölgesinde, Artvin'de ve Çerkezlerin yerleştiği çeşitli yörelerde de kullanıldığı bilinmektedir. Tar ve garmon geleneksel Azerbaycan çalgısı olmaları nedeniyle Kars dışında yaygınlaşmamıştır. Kars düğünlerinde, son yıllarda Bateri ritim çalgısı olarak kullanılmaktadır.

Düğünler, büyük şehirlerde kentleşmenin etkisi ile tek düze olsa da küçük şehirlerde durum farklıdır. Geleneksel çalgıların büyük bir kısmı halen kullanılmakta olup, pek çok gelenek yaşatılmaktadır. Geleneksel Türk kültürü; düğünlerde, bayramlarda, cenazelerde olduğu gibi, toplumun yaşatmakta olduğu değerler içerisinde de canlılığını sürdürmektedir.

İnsanlar, sesini duymaya alıştığı çalgılar ile aralarında farkında olmadan bir bağ kurarlar. Bu bağ; özellikle farklı bir şehre göç edildiğinde eğlencelerin (düğünlerin), bu çalgılar ve ezgiler aracılığı ile gittiği yere taşınması şeklinde görülmektedir.

Azerbaycan ile Kars halk dansları ve çalgıları arasında benzerlikler vardır. Karşılıklı kültür alışverişinin sürmekte olduğu açıkça görülmektedir.

Türk kültürü; geçmişten, günümüze yaşatılmakta olan, geleneksel değerlerle, güçlü bir kimliğe sahiptir. Türk halkının duygularını ifade ettiği, aidiyet duyguları ile sımsıkı sarıldığı dansları, ezgileri ve çalgıları incelemeye değerdir. Dolayısıyla geçmişte de, bugünde üzerinde önemle, ilgiyle durulup, düşünülmesi; araştırılıp, açığa çıkarılması gereken çeşitli konular bulunmaktadır.

KAYNAKÇA

ABDULLAYEVA, Saadet, Azerbaycan Halk Çalgı Aletleri, Adıloğlu Neşriyatı, 2002, Bakü.

AKDOĞAN, Yaşar, Azerbaycan Türkçesi'nden Türkiye Türkçesi'ne Büyük Sözlük, Beşir Yayınevi, 1999, İstanbul.

COŞKUN, Sevim Yamak, Türk Halk Müziğinde Oluşturulan Geleneksel ve Modern Çalgı Topluluklarının Yapısal Analizi, Haliç Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 2006, İstanbul.

ÇAĞRI, Serkan, Avrupa'da Ve Türkiye'de Klarnetin Tarihsel Gelişimi, Türk Müziği İcrasında Klarnet Çeşitlerinin Ses Sahaları Ve Parmak Pozisyonları Bakımından Uygunluğunun İncelenmesi, Haliç Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 2006, İstanbul.

DEVECİ, Derya, Kars Yöresi Halk Müziği Ve Halk Oyunlarında " Nanay Ve Yallı" Havaları, İ.T.Ü, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 1998, İstanbul.

EKER ÖĞÜT Gülin, Türk Düğün Geleneği İçinde Karakeçili Türk Düğünün Ritüel Açıdan Değerlendirilmesi, Milli Folklor, Uluslar Arası Halk Bilim Dergisi, S.46, Feryal Matbaacılık, 2000, Ankara.

EMNALAR, Atınç, Tüm Yönleriyle Türk Halk Müziği ve Nazariyatı, Ege Üniversitesi Basımevi, 1998, İzmir.

GAZİMİHAL, Mahmut Ragıp, Musiki Sözlüğü, Milli Eğitim Basımevi, 1961, İstanbul.

GİCİLİ, Birsen, Karadeniz Ereğli'de Kars Halk Musikisi Geleneği, İstanbul Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 1997, İstanbul

GÖKGÖL, Cengiz, Azerbaycan Musikisine Toplu Bir Bakış, Musiki Mecmuası, Hüsnü Tabiat Matbaası, S.161, 1961, İstanbul.

GÜVEN, Merdan, Doğu Anadolu Halk Oyunlarına Coğrafyanın Etkisi, V. Milletlerarası Türk Halk Kültürü Kongresi, Kültür Bakanlığı Yayınları no: 1872, 1997, Ankara.

KARS İL YILLIĞI, Tisa Matbaacılık Sanayi, 1967, Ankara.

OBRUK, Cahit, Türk Halk Dansları Ortak Yanları Ve Yapısal Özellikleri, I. Uluslararası Türk Folklor Kongresi Bildirileri, III. Cilt, Ankara Üniversitesi Basımevi, 1977, Ankara.

OKAY, Barbaros Derviş, Türkiye Azerbaycan Ortak Kültüründe Yer Alan Halk Türkülerinin Karşılaştırılması, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 2004, Ankara.

ÖZBEK, Mehmet ve Diğerleri, Türk Halk Müziği Çalgı Bilgisi, Kültür Bakanlığı Yayınları,1988-1989, Ankara

ÖZBEK, Mehmet, Türk Halk Müziği El Kitabı I Terimler Sözlüğü, Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları, Gün Ofset, 1998, Ankara.

ÖZTUNA, Yılmaz, Büyük Türk Musikisi Ansiklopedisi I, Kültür Bakanlığı Yayınları,1990, Ankara.

SAY, Ahmet, Müzik Sözlüğü, Müzik Ansiklopedisi Yayınları, 2002, Ankara

SAY, Ahmet, Türkiye'nin Müzik Atlası, Borusan Kültür Sanat Yayınları A.Ş, 1998, İstanbul.

SAY, Ahmet, Müzik Ansiklopedisi, Başkent Yayınevi,1992, Ankara.

SÖZER Vural, Müzik Ansiklopedik Sözlük, Remzi Kitabevi, V. Basım, 2005, İstanbul.

ŞAKİR-ZADE Nergiz, Azerbaycan ve Türkiye Müzik Kültürleri Arasındaki Karşılıklı İlişkiler, Kanyılmaz Matbaası, 1995, İzmir.

ŞEN, Yavuz, Azerbaycan Halk Müziğinin Yedi Ana Makamı Üzerinde Bir İnceleme, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 1998, Trabzon.

İnternet Sitesi

http://www. kent haber. com, Kars İli Tarihçesi, Erişim Tarihi: 20.11.2007.